

**ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԵՎ ԸՆԴՈՒՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ**

Մկրտիչ Մուրադյան

Երևանի Հայրուսակ համալսարան
Ընդունված է տպագրության 03.06.2023

Անիտիագիր. Սույն հոդվածում քննարկվում է իրավական ակտերի նախագծի նախապատրաստման և գործընթացի ժամանակ ծագած խնդիրները: Հեղինակը ներկայացնում է ՀՀ օրենսդրական բարեփոխումների համատեքստում իրավական ակտերին նվիրված նախագծերի հիմնախնդիրները՝ կարևորելով միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը: Առանձնահատուկ ընդգծվում է հանրաքվեի նշանակությունը ու դերակատարությունը՝ որպես ժողովրդի կամքի արտահայտման միջոց:

Նորմատիվ իրավական ակտերի գրագետ և ճշիտ ընդունումը էապես նպաստում է ժողովրդավարության մակարդակի բարձրացմանը Հայաստանի Հանրապետությունում:

Հիմնաբառեր. իրավական ակտ, հանրաքվե, սահմանադրություն, օրենսդրություն, իրավական նորմ, իրավաստեղծ գործունեություն

1995թ. հուլիսի 5-ին ժողովրդական հանրաքվեով ընդունվեց Հայաստանի երրորդ Հանրապետության Սահմանադրությունը, որով սկիզբ դրվեց օրենսդրության արմատական վերափոխմանը: Անհրաժեշտություն դարձավ սեղմ ժամկետներում ընդունել նոր օրենքներ և օրենսգրքեր, օրենսդրությունը համապատասխանեցնել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը և համակարգել այն:

Նոր օրենքների մեջ առանձնահատուկ նշանակություն ունեն «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը /2002թ. ապրիլի 3-ին/: Այս օրենքով սահմանվում էին ՀՀ իրավական ակտերին ներկայացվող ընդհանուր պահանջները, իրավական ակտերի համակարգը, իրավական ակտերի նախագծերի նախապատրաստման, պետական գրանցման, հրապարակման, ուժի մեջ մտնելու, փորձաքննության, մեկնաբանման ընդհանուր կարգը /հոդ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8/ և այլն:

Օրենքի հոդված 2-ը սահմանում էր իրավական ակտերի կացությունը, ըստ որի իրավական ակտերը Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի, Հայաստանի Հանրապետության պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների, պետական կամ համայնքային հիմնարկների, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց, դրանց առանձնացված ստորաբաժանումների կամ հիմնարկների օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով իրենց լիազորությունների շրջանակում ընդունած *պաշտոնական գրավոր փաստաթուղթ են*, որով սահմանվում են պարտադիր ճանաչման, պահպանության, պաշտպանության, կատարման կամ կիրառման ենթակա իրավունքներ, պարտականություններ, սահմանափակումներ կամ այլ կանոններ[1]:

2018 թ. մարտի 21-ին ընդունվեց «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքը, որն կարգավորում է նորմատիվ իրավական ակտի հանրային քննարկման, կարգավորման ազդեցության գնահատման, փորձաքննության, հրապարակման, ուժի մեջ մտնելու, գործողության, փոփոխման, լրացման և գործողության դադարեցման, ինչպես նաև իրավական հակասությունների (իրավական կոլիզիաների) և օրենսդրական բացերի դեպքում իրավական ակտերի նորմերի կիրառման, մեկնաբանման, պարզաբանման հետ

կապված հարաբերությունները և օրենսդրական տեխնիկայի կանոնները [2]: Միաժամանակ «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2002 թվականի ապրիլի 3-ի ՀՕ-320 օրենքն ուժը կորցրած էր ճանաչվում [3]:

Իրավական ակտը կարող է ունենալ ժամանակավոր կամ մշտական բնույթ, կարող է նախատեսված լինել մեկանգամյա կամ բազմակի կիրառման համար:

«Իրավական ակտ» հասկացությունը իրավագիտության մեջ ընկալվում է տարբեր իմաստներով:

Առաջին. այն նշանակում է գործողություն, ինչպես իրավաչափ, այնպես էլ ոչ իրավաչափ: Այս իմաստով իրավական ակտն իրավաբանական փաստի տեսակ է, որը ծագում է որոշակի իրավական հետևանքներ ստեղծելու նպատակով:

Երկրորդ. իրավական ակտ ասելով՝ հասկացվում է իրավաբանական փաստաթուղուղթ: Այսինքն՝ կամքի ձևավորման և դրսևորման միջոց [4]:

Ըստ օրենքի իրավական ակտերն իրենց բնույթով լինում են նորմատիվ, անհատական /ոչ նորմատիվ/ կամ ներքին /լուկա/:

Նորմատիվ իրավական ակտն օրենքով նախատեսված ՀՀ ժողովրդի, ՀՀ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ՀՀ Սահմանադրությամբ, օրենքով սահմանված դեպքում և կարգով իրենց լիազորությունների շրջանակում ընդունած պաշտոնական գրավոր այն փաստաթուղթն է, որն ուղղված է իրավական նորմի կամ նորմերի սահմանմանը, փոփոխմանը կամ գործողության դադարեցմանը:

Նորմատիվ իրավական ակտը պետության գրավոր իրավասահման ակտն է, որը պարունակում է իրավունքի նոր նորմեր [5]: Իր իրավասահման բնույթով նորմատիվ իրավական ակտը տարբերվում է մնացած բոլոր իրավական ակտերից, ինչպես նաև տարբեր տեսակի ոչ իրավական բնույթի պաշտոնական պետական ակտերից:

Իրավական ակտը համարվում է նորմատիվ, եթե պարունակում է թեկուզ մեկ իրավական նորմ:

«Իրավական ակտերի մասին» օրենքի 2-րդ հոդվածի 4-րդ կետը սահմանում էր, որ իրավական նորմն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով իրենց լիազորությունների շրջանակում ընդունած վարքագծի կանոն է, որն ունի ժամանակավոր կամ մշտական բնույթ, նախատեսված է մեկանգամյա կամ բազմակի կիրառման համար և պաշտոնադիր է անորոշ կամ որոշակի /բայց ոչ անհատական/ անձանց համար:

Իրավական նորմը պետության իրավասու մարմիններից բխող վարքի իրավաբանական պարտադիր կանոն է, իրավունքի համակարգի սկզբնական բջիջը, որն ամրագրված է կամ սանկցիավորված է պաշտոնական ակտում և խախտումներից պաշտպանվում է պետական հարկադրանքի միջոցներով [6]:

Իրավական նորմերը վարքագծի համապարտադիր կանոններ են՝ ընդունված պետական իրավասու մարմինների կողմից [7]:

Իրավունքի նորմը տիպային հասարակական հարաբերությունների նմուշ է /մոդել/, որը ամրագրվում է պետության կողմից [8]:

Իրավունքի նորմը պետության կողմից սահմանված կամ հաստատված համապարտադիր կանոն է, որն օժտված է պետական հարկադրանքի հնարավորությամբ և

կարգավորում է հասարակական հարաբերությունները [9]:

Իրավական նորմերը հատուկ սոցիալական նորմեր են:

Իրավական նորմի բնորոշ հատկանիշներն են՝

ա) սահմանվում կամ սանկցիավորվում են պետության իրավասու մարմնի կողմից և ամրագրված են պաշտոնական պետական ակտում,

բ) որոշում է սուբյեկտի վարքի հնարավոր և պարտադիր սահմանները,

գ) ունի վերապահող- պարտավորեցնող բնույթ,

դ) անհրաժեշտության դեպքում նրա կենսագործումն ապահովվում է պետության հարկադրանքի միջոցով,

ե) տիպային հասարակական հարաբերությունների պետական կարգավորիչ է:

Իրավական նորմն ունի ներքին կառուցվածք: Իրավական նորմի կառուցվածքը ցույց է տալիս, թե ինչ տարրերից է բաղկացած նորմը, և ինչպես են այդ մասերը փոխկապակցված: Իրավական նորմի կառուցվածքային տարրերն են՝

Հիպոթեզ /լատիներեն hypothesis – հիմք, հիմնավորում, ենթադրություն/. նրանում շարադրված են այն հարցի հանգամանքները, որի առկայության դեպքում անձանց մոտ ծագում է իրավաբանական իրավունքներ և պարտականություններ:

Դիսպոզիցիա - /լատիներեն dispositio- տեղաբաշխում բառից/. իրավական նորմի այն տարրն է, որում ցույց է տրվում, թե ինչպիսին կարող է կամ պետք է լինի վարքը հիպոթեզում նախատեսված պայմանների առկայության դեպքում:

Սանկցիա- /լատիներեն sanctio- խստագույն որոշումներ/. իրավանորմի այն մասն է, որտեղ նախատեսված են ներգործության միջոցները՝ այն դեպքում, եթե չեն պահպանվել նորմի պահանջները:

Նորմի կառուցվածքում պետական հարկադրանքի միջոցն ապահովող սանկցիայի բացակայությունը զրկում է նրան իրավական նորմի հատկություններից, քանի որ իրավական նորմի կարևոր հատկանիշը նրա ապահովումն է պետության կողմից: Իրավական նորմ ստեղծելը ոչ պակաս բարդ ու ծանր խնդիր է, քան մաթեմատիկայի կամ ֆիզիկայի գծով բանաձև ստեղծելը: Դրա համար անհրաժեշտ են մասնագիտական լայն գիտելիքներ և աշխատանքային մեծ փորձ: Օրենսդիրը պետք է ընդունակ լինի խորությամբ ընկալելու կարգավորելիք հասարակական հարաբերությունների ծագման ու զարգացման ողջ պատմությունը, դրա դրսևորման ազգային և միջազգային առանձնահատկությունները [10]:

Իրավաբանական գրականության մեջ տարբեր հեղինակներ իրավական նորմի կառուցվածքային տարրերի բնութագրումը տվել են տարբեր կերպ: Այսպես, Վ. Ներսիսյանը իր «Իրավունքի և պետության տեսություն» բուհական դասագրքում իրավական նորմի տարրը՝ հիպոթեզը, սահմանում է որպես դիսպոզիցիայով նախատեսված իրավունքների և պարտականությունների գործողության պայման, իսկ նորմի դիսպոզիցիան նրա կողմից կարգավորվող հարաբերությունների մասնակիցների /կողմերի/ փոխադարձ իրավունքներ և պարտականություններ:

Իրավունքի նորմի սանկցիան դիսպոզիցիայի, հիպոթեզի և պահանջների, այսինքն՝ դիսպոզիցիայով նախատեսված դրանց գործողության պայմանների խախտման բացասական հետևանքներն են [11]:

Իսկ Գ. Սաֆարյանը հետևյալ կերպ է բնութագրել իրավական նորմի կառուցվածքային տարրերը. Հիպոթեզը իրավական նորմի այն մասն է, որը ցույց է տալիս որոշակի հանգամանքներ, որանց առկայության և բացակայության դեպքում գործում է իրավանորմը:

Դիսպոզիցիան իրավական նորմի այն մասն է, որտեղ մատնանշվում է մարդու այնպիսի վարքագիծ, որի առկայության դեպքում կիրառվում է իրավանորմի սանկցիան:

Սանկցիան՝ ներգործության միջոց, եթե չեն պահպանվել նորմի պահանջները:

Սակայն ինչպես դիսպոզիցիան, այնպես էլ սանկցիան ըստ արտահայտման բնույթի լինում են տարբեր:

Նորմատիվ իրավական ակտը հասարակական հարաբերությունների համընդհանուր կարգավորիչ է: Նորմատիվ իրավական ակտը ստեղծվում է պետության իրավասու մարմինների իրավաստեղծ գործունեության /հանրաքվեի/ արդյունքում:

Իրավաստեղծ գործունեությունն այնպիսի պետական գործունեություն է, որը բաղկացած է իրավական նորմի հրապարակումից, ինչպես նաև հնացած իրավական ակտերի կատարելագործումից և բարեփոխումից:

Իրավաստեղծ գործունեությունը ձևավորվել և զարգացել է հին ժամանակներից: Պատմական և իրավական աղբյուրների վկայությամբ, հին և միջին դարերում իրավաստեղծ գործունեություն իրականացրել են Հայոց արքաները, ազգային եկեղեցական ժողովները և մասնավոր անձինք:

Իսկ հետագայում պետականորեն կազմավորված հասարակությունում օրենքները և ենթաօրենսդրական ակտերը ընդունվում, փոփոխվում և վերացվում են պետության իրավաստեղծ գործունեության միջոցով: Դրանք մարդկային գիտակցության, ընդհանրապես, և իրավագիտակցության, մասնավորապես, նպատակաուղղված գործունեության արդյունք են:

Իրավաբանական գրականության մեջ իրավաստեղծ գործունեության վերաբերյալ գոյություն ունեն տարբեր մոտեցումներ: Իրավաստեղծ գործունեությունը, ինչ ձևով էլ այն գոյություն ունենա, հասարակության դեկլարաման պետական ձևն է [12]:

Մեր կարծիքով ավելի ընդունելի է իրավաստեղծ գործունեության հետևյալ սահմանումը. այն գիտնականորեն հիմնավորված ստեղծագործական ընթացակարգ է, որն իրականացնում են պետական մարմինները իրենց իրավասության շրջանակներում և կոչված է բավարարելու հասարակության և պետության իրավական պահանջումները:

Վերոհիշյալ սահմանումը հնարավորություն է տալիս առանձնացնել մի քանի կարևոր հատկանիշներ, մասնավորապես՝

1. հասարակական հարաբերությունների որոշակի բնագավառի ճանաչումը, ուսումնասիրումը և վերլուծությունը, որտեղ պահանջվում է իրավական կարգավորում,
2. պետության իրավասու մարմնի որոշարկումը, որը պետք է ընդունի համապատասխան նորմատիվ իրավական ակտը,
3. ընդունելիք նորմատիվ իրավական ակտի ձևի որոշումը /օրենք, հրամանագիր, որոշում/,
4. իրավական ակտի նախապատրաստումը, ընդունումը կամ նրա փոփոխումը համապատասխան ընթացակարգով [13]:

Մենք նույնպես համամիտ ենք Գ. Սաֆարյանի այն տեսակետի հետ, որ իրավաստեղծ գործունեությունը մեխանիկական գործընթաց չէ, այն իրենից ներկայացնում է գիտական, ստեղծագործական բարդ ընթացակարգ, որտեղ խաչաձևվում են անհատական, խմբային, հասարակական և պետական շահերը, նրանց պահանջմունքները, ինչպես նաև իրավաստեղծ լուծումների նորմատիվ բովանդակության վրա ազդող օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ բազմաթիվ գործոնները [14]:

Իրավաստեղծ գործունեությունը նորմատիվ իրավական ակտերի նախապատրաստմանը, հրապարակմանը և կատարելագործմանն ուղղված գործունեություն է: Իրավաստեղծ գործունեության յուրաքանչյուր տեսակ ունի իր առանձնահատկությունները, որոնք դրսևորվում են հասարակական հարաբերությունների իրավական կարգավորման ոլորտում, իրավաստեղծ ընթացակարգով ընդունված նորմատիվ ակտի իրավագործությամբ, ակտի սոցիալական ու հասարակական-քաղաքական նշանակությամբ:

Անմիջական իրավաստեղծումն իրականացվում է հանրաքվեների անցկացման միջոցով, ինչի դեպքում սահմանադրական կարգով ընդունում կամ մերժում են պետական օրենսդիր իշխանության կողմից առաջարկվող նորմատիվ ակտերը [15]:

Հանրաքվեի հայրենիքը Շվեյցարիան է, որտեղ առաջին անգամ 1439թ. Բեռնի կենտրոնում անցկացվել է հանրաքվե: Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվել է հինգ հանրաքվե, իսկ տեղական հանրաքվե դեռևս չի անցկացվել: Սահմանադրական հանրաքվեները որպես կանոնսահմանադրական ճգնաժամերից դուրս գալու ժամանակակից ժողովրդավարական միջոց են, և այդ եղանակով պետք է իրական արդյունք ակնկալվի, որը հնարավորություն է տալիս ժողովրդի կամքի արտահայտմամբ արագորեն հաղթահարել ճգնաժամը: Այդ կարևոր հանգամանքով է պայմանավորված արտասահմանյան շատ երկրներում ոչ բարձր քվորումի ամրագրումը [16]: Գերիշխում է այն տեսակետը, որ հանրաքվեի ինստիտուտի բովանդակությունը և կիրառությունը այս կամ այն երկրում հաշվի առնելու համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել քաղաքական իրավիճակը և դրա կիրառության առանձնահատկությունները կոնկրետ երկրում [17]:

Միջնորդավորված /պետական/ իրավաստեղծումն արտահայտվում է օրենքով սահմանված որոշակի կարգով՝ իրավական նորմի սահմանմամբ, փոփոխմամբ: Նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի նախապատրաստումը կարող է իրականացվել ընթացիկ ծրագրերի համաձայն, որոնք կարող են լինել մեկ, երկու տարի ժամկետով: Նախագծերի մշակման համար կարող է ստեղծվել նախագծի մշակման հանձնաժողով, և իրավական ակտերի նախագծերի առաջին էջի վերին աջ անկյունում պետք է գրվի «նախագիծ» բառը:

Հայաստանի Հանրապետության «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» օրենքի 8-րդ գլխի 63-ից 73-րդ հոդվածները վերաբերվում են օրենքի նախագծի քննարկման ընթացակարգին: 63-րդ հոդվածում սահմանվում է օրենքի նախագծի քննարկման ընդհանուր կարգը: Օրենքի նախագիծն Ազգային ժողովում քննարկվում է երեք ընթերցմամբ, եթե օրենքով այլ բան նախատեսված չէ:

Առաջին ընթերցմամբ ընդունված օրենքի նախագիծը կամ նախագծերի փաթեթը 7 օրվա ընթացքում ուղարկվում է Հանրապետության Նախագահին, կառավարություն, գլխադասային հանձնաժողով, խմբակցություններին, պատգամավորական խմբերին և

աշխատակազմ, տեղադրվում է Ազգային ժողովի էլեկտրոնային կայքում: Այլընտրանքային օրենքի նախագծերի քննարկումն առաջին ընթերցմամբ իրականացվում է հաջորդաբար՝ օրենքով սահմանված կարգով, այսինքն՝ ընդունված է համարվում առավել շատ «կողմ» ձայներ ստացած նախագիծը: Առաջին ընթերցմամբ քննարկված և ԱԺ կողմից չընդունված այլընտրանքային օրենքի նախագիծը հանվում է շրջանառությունից:

Առաջին ընթերցումից հետո՝ երեսուն օրվա ընթացքում, հեղինակը գլխադաս- սային հանձնաժողով է ներկայացնում իր համար ընդունելի առաջարկությունների հիման վրա փոփոխված օրենքի նախագիծը՝ դրան կցելով սահմանված կարգով ներկայացրած բոլոր առաջարկությունների, ինչպես նաև ընդունված նախագծում իր նախաձեռնությամբ կատարված բոլոր փոփոխությունների և լրացումների ամփոփաթերթիկը, որում, ըստ հողվածների հաջորդականության, նշվում են՝

1. առաջարկության հեղինակը,
2. հողվածը, կետը, ենթակետը, որին վերաբերվում է առաջարկությունը,
3. առաջարկությունը,
4. առաջարկության վերաբերյալ հեղինակի եզրակացությունը:

Օրենքի նախագծում փոփոխությունները կատարվում են ընդունված նախագծի տեքստից տարբերվող տառատեսակներով: Օրենքի նախագծի երկրորդ ընթերցումը կատարվում է նույն կերպ, բայց հետևյալ բացառությամբ՝ զեկուցողներին հարցեր տալու իրավունք ունեն ամփոփաթերթիկում ընդգրկված առաջարկությունների հեղինակները: Երկրորդ ընթերցմամբ ընդունված օրենքի նախագիծը 7-օրյա ժամկետում ուղարկվում է Հանրապետության Նախագահին, կառավարություն և գլխադասային հանձնաժողով:

Օրենքի նախագիծը երրորդ ընթերցմամբ ընդունվելուց հետո՝ 30-օրյա ժամկետում, գլխադասային հանձնաժողովը, հեղինակի հետ համատեղ՝ կարող է այդ նախագծում կատարել խմբագրական փոփոխություններ, որոնք չեն փոխում ընդունված տեքստի իմաստը և ներկայացնել Ազգային ժողովի նախագահին:

Երրորդ ընթերցման ժամանակ 10 րոպե տևողությամբ ելույթ են ունենում գլխադասային հանձնաժողովի ներկայացուցիչն ու հեղինակը: Այդ ընթացքում հեղինակը կարող է առաջարկել օրենքի նախագիծը ընդունել որպես օրենք:

Ազգային ժողովի նախագահն ընդունված օրենքը 10-օրյա ժամկետում ուղարկում է Հանրապետության Նախագահին, որն ստանալուց հետո՝ քսանմեկօր- յա ժամկետում, ստորագրում և հրապարակում է այն, կամ առարկություններով կամ առաջարկություններով վերադարձնում է Ազգային ժողով:

Իսկ Սահմանադրության կամ դրանում փոփոխություններ կատարելու և հանրաքվեի դրվելիք օրենքի նախագծերի քննարկման ընթացակարգը սահմանվում է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» օրենքի 74 -րդ հոդվածով, ըստ որի, Սահմանադրության 111-րդ հոդվածին համապատասխան, Սահմանադրությունն ընդունվում կամ դրանում փոփոխություններ կատարվում են հանրաքվեի միջոցով՝ Հանրապետության Նախագահի կամ Ազգային ժողովի նախաձեռնությամբ:

Օրենքի նախագիծը հանրաքվեի դնելու առաջարկ Ազգային ժողովի քննարկմանը

ներկայացնելու իրավունք ունեն պատգամավորները և կառավարությունը, և այդ որոշումներն ընդունվում են պատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ:

Սահմանադրության կամ դրանում փոփոխությունների նախագծերը հանրաքվեի դնելիս կիրառում են՝

ա/ Սահմանադրության ընդունման կամ դրանում փոփոխություններ կատարելու հիմնավորումը,

բ/ Սահմանադրության կամ դրանում փոփոխություններ կատարելու նախագիծը.

գ/ Սահմանադրության կամ դրանում փոփոխություններ կատարելու հարցով հանրաքվե նշանակելու վերաբերյալ առաջարկի կամ համաձայնություն տալու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծը:

Իսկ եթե օրենքի նախագիծն է դրվում հանրաքվեի՝

ա/ օրենքի ընդունման հարցով հանրաքվե նշանակելու հիմնավորումը,

բ/ հանրաքվեի դրվելիք օրենքի նախագիծը,

գ/ հանրաքվեով օրենքն ընդունելու առնչությամբ ընդունվելիք այլ օրենքների նախագծեր,

դ/ օրենքի ընդունման հարցով հանրաքվե նշանակելու վերաբերյալ առաջարկ անելու կամ համաձայնություն տալու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագծերը,

ե/ հանրաքվեով օրենքի ընդունման առնչությամբ այլ օրենքների միաժամանակ հանրաքվեի դնելու մասին առաջարկություն կամ տեղեկանք այդպիսի առաջարկության անհրաժեշտության բացակայության մասին:

Սահմանադրությունում կամ օրենքում փոփոխություններ կամ լրացումներ կատարելու մասին նախագծին կցվում է տեղեկանք, որտեղ ներկայացվում է Սահմանադրության կամ օրենքի փոփոխվող հոդվածը:

Իրավական ակտի նախագծի որակը գնահատելու նպատակով իրավաստեղծ մարմնի որոշմամբ կարող է իրականացվել անկախ պաշտոնական փորձաքննություն Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կողմից: Իրավական ակտերի նախագծերի պետական փորձագիտական եզրակացությունը տրվում է տասնհինգ օրվա ընթացքում, իսկ եթե ակտը ծավալուն է ու բարդ, տասնհինգ օրվան ավելանում է ևս տասը օր: Եթե համապատասխան ժամկետներում Արդարադատության նախարարությունը չի տալիս եզրակացություն, ապա իրավական ակտի նախագիծը քննարկվում է առանց պետական փորձագիտական եզրակացության: Ցանկացած իրավական ակտ պետք է շարադրվի ՀՀ պաշտոնական լեզվով՝ ՀՀ Սահմանադրության 12-րդ հոդվածի և ՀՀ «Լեզվի մասին» օրենքի պահանջներին համապատասխան:

Իրավական ակտն ունի ձևական հատկանիշներ, ինչն իր մեջ ներառում է՝

1. նախաբան,
2. նրա անվանումը,
3. հիմնական մասը,
4. եզրափակիչ մաս կամ անցումային դրույթներ:

Ակտի ընդունման օրը համարվում է վերջինիս Ազգային ժողովի կողմից վերջնական խմբագրությամբ ընդունվելու օրը: Իրավական ակտերի հաշվառումը իրականացվում է ՀՀ

կառավարության սահմանած կարգով:

Այսպիսով, նորմատիվ իրավական ակտերի նախապտրաստումը և ընդունումը բավականին բարդ և պատասխանատու գործընթաց է, որի գրագետ ներկայացումը և իրականացումը միանշանակ նպաստելու է ժողովրդավարության զարգացմանը ՀՀ-ում:

Փրականություն

1. ՀՀ օրենքը իրավական ակտերի մասին (2002թ. ապրիլի 3):
2. ՀՀ օրենքը Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին, 2018թ. մարտի 21, Հոդվ. 1:
3. ՀՀ օրենքը Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին, 2018թ. մարտի 21, Հոդվ. 45:
4. Ս.Մնացականյան, ՀՀ գլխավոր դատախազի իրավական ակտերը որպես դատախազական քաղաքականության իրավական միջոց, Օրինականություն, Երևան, 2008, էջ 23:
5. Վ. Ս.Ներսիսյանց, Իրավունքի և պետության տեսություն, Երևան, 2001, էջ 158:
6. Խ. Երեմյան, Իրավունքի նորմերի հատկանիշները, Օրենք և իրականություն, միջազգային իրավաբանական հանդես, Երևան, 2001, N 7-8 /93-94/ ապրիլ, էջ 7:
7. Գ. Հ. Սաֆարյան, Պետության և իրավունքի տեսություն /ուսումնական ձեռնարկ/ Երևան, «Մխիթար Գոշ», , էջ 45:
8. Վ.Ն. Խրոպանյուկ, Պետության և իրավունքի տեսություն /2-րդ հրատ./, Խաչիկ Հարությունյանի թարգմանությամբ, Երևան, 1997, էջ 272:
9. А. Б. Венгеров, Теория государства и права, Москва, 1998, с. 430.
- 10.Ն.Ա. Այվազյան, Իրավական պետության հորիզոններում, Երևան, 1999, էջ 165:
- 11.Վ.Ս. Ներսիսյանց, Իրավունքի և պետության տեսություն, Երևան, 2001թ., էջ 146:
12. В.С. Нерсисянц, Проблемы общей теории права и государства, Учебник для вузов, Москва, 1999, с. 46.
- 13.Գ. Սաֆարյան, Իրավաստեղծ գործունեության և օրենսդրության զարգացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, Երևան, 2004, էջ 7:
- 14.Նույն տեղում, էջ 71:
- 15.Վ. Ն. Խրոպանյուկ, նշվ. աշխ, էջ 287:
16. ՀՀ Սահմանադրության մեկնաբանություններ, Ե., 2011, էջ 142:
- 17.Այվազյան Ն., Օհանյան Մ., Ազատ ընտրություններ և հանրաքվե կազմակերպելու հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Ե., 2010, էջ 142:

Мурадян М. - ПРОЦЕСС ПОДГОТОВКИ И ПРИНЯТИЯ ПРОЕКТОВ ПРАВОВЫХ АКТОВ. В статье обсуждаются проблемы, возникшие в ходе подготовки и рассмотрения проектов правовых актов. Автор представляет проблемы проектов, посвященных правовым актам, в контексте законодательных реформ РА, делая акцент на изучении международного опыта. Особо подчеркивается значение и роль референдума как средства волеизъявления народа. Грамотное и точное принятие нормативных правовых актов в значительной степени способствует повышению уровня демократии в РА.

Ключевые слова: правовой акт, референдум, конституция, законодательство, правовая норма, правотворческая деятельность.

Muradyan M. - PROCESS OF PREPARATION AND ADOPTION OF DRAFT LEGAL ACTS. The article discusses the problems that arose during the preparation and consideration of draft legal acts. The author presents the problems of projects devoted to legal acts in the context of the legislative reforms of the RA, focusing on the study of international experience. The significance and role of the referendum as a means of expressing the will of the people is especially emphasized. Competent and precise adoption of normative legal acts contributes greatly to raising the level of democracy in the Republic of Armenia.

Key words: legal act, referendum, constitution, legislation, legal norm, law-making active